

Odavno je poznato da čakavski govori sa svojim arhaičnim značajkama nude temeljni materijal za slavensku povijesnu fonologiju, a posebno za akcentologiju. Cijelo jedno stoljeće istraživanja čakavskih govora usmjerila su pozornost najviše na fonološke i morfološke probleme, a to je dovelo do vrlo važnih rezultata za slavensku povijesnu lingvistiku.

Sintaktičke studije hrvatskih govora dugo su bile rijetkost (npr. Luka Zima, 1887), a u opisima je govora sintaktička problematika zauzimala relativno malo prostora. Međutim, u posljednjih je nekoliko desetljeća čakavologija, kao i povijesna kroatistika, razvila i jaku sintaktičku granu. Za rast toga zanimanja vrlo je zaslužna suvremena „riječka škola” (Diana Stolac, Silvana Vranić, Sanja Zubčić). Donekle se može povući paralelu tom interesu i sa sve većim zanimanjem za sintaktičko-semantičke probleme koje se javlja u međunarodnoj poredbenoj slavistici (usp. niz studija iz komparativne slavenske aspektologije objavljenih posljednjih 30 godina, npr. Galton, Mønesland, Barentsen, Dickey). Takve se studije uglavnom temelje na velikim elektroničkim korpusima, a gotovo se sve redom ograničavaju na slavenske standardne jezike, odnosno dijalekti i mjesni govori ostaju izvan vidokruga. A jasno je da bi podaci o npr. (arhaičnim ili pak inovativnim) glagolskim sustavima raznih govora ili o detaljima upotrebe glagolskog vida mogli biti od velike koristi za poredbenu slavistiku.

U predavanju se razmatraju neke značajke glagolskih oblika u hrvatskim govorima, posebno u suvremenim istarskim čakavskim govorima, a gdje je to moguće, te se značajke uspoređuju s funkcijama odgovarajućih oblika u jeziku starih tekstova iz istoga područja. U odnosu na druge slavenske jezike gramatikalizacija anteriornosti na razini taksisa najizrazitija je u južnoslavenskim jezicima. Funkcije pluskvamperfekta, futura II. i kondicionala II. šire su nego u drugim slavenskim jezicima koji poznaju te oblike. Također, pokazuje se da se upotreba tih oblika u istarskim govorima u nekoliko pogleda razlikuje od njihove upotrebe u hrvatskom standardnom jeziku.